

román
Host

Les v domě

TANNE · *Abies alba* MILL.

Alena
Mornštajnová

19 C 58

© Alena Mornštajnová, 2023

Cover pictures from open sources

© Host — vydavatelství, s. r. o., 2023

(elektronické vydání)

ISBN 978-80-275-1674-2 (PDF)

ISBN 978-80-275-1675-9 (ePUB)

ISBN 978-80-275-1676-6 (MobiPocket)

Před povodní

kapitola první

*Říkáte, že mám být šťastná.
Říkáte, že se to musím naučit.
Říkáte, že si štěstí zasloužím.
Tak já vám o sobě něco povím.*

Té noci, kdy jsem se narodila, dopadl ve středních Čechách na zem bolid. Na několik vteřin rozsvítil noční oblohu, zazářil, jako kdyby ďábel škrtl sirkou, a rozřízl nebe ve stejnou chvíli, kdy porodníkům skalpel otevřel břicho mé mámy.

Svět se tehdy hodně měnil. Sovětský svaz se drolil jako oschlý koláč a nechával za sebou drobky nových států, hranice se přesouvaly, nové politické strany rašily jako houby po dešti a do střední Evropy vítězně vtáhl plzák španělský.

Výskyt záluďného plže zasáhl do života naší rodiny nejmíc. Poklidné pěstování zeleniny se během jediného léta změnilo v předem ztracený boj se slizkým vetřelcem a výskyt žravého plže a jeho likvidace se staly tématem nekonečných, nikam nevedoucích a otravných lamentací.

Začátek devadesátých let byl dobou, o níž si mnozí mysleli, že je možné všechno a že je načase začít uskutečňovat nenaplněné sny. Lidé bez jakýchkoli zkušeností, vyzbrojení jen nadšením a mylnými představami o fungování nového systému, se vrhli na podnikání. Než se stačili zorientovat, zjistili, že výhodné pozice už zaujali jiní, vybavení neviditelnou sítí kontaktů, informacemi a zázemím budovaným dlouhá léta před převratem. Pár odhodlaných a vytrvalých uspělo i tak, ale většinu odvážlivců dovedla jejich umíněnost a snaha na pokraj zhroucení a propadli sítím. V lepším případě se vrátili k zaměstnaneckým jistotám, v tom horším rezignovali a začali přivykat nepřilíš důstojnému, ale do jisté míry pohodlnému životu na sociálních dávkách.

A naše rodina — tedy přesněji řečeno babi a děda — se rozpomněla na zemědělskou minulost svých předků a pustila se do stavby skleníků a pěstování zeleniny.

První úroda předčila veškerá očekávání a babi se stala královnou okolních trhů. Náklady vložené do stavby skleníků a osiva se vrátily během jediné sezony. Jenomže pak se připlížil zákeřný plzák a způsobil v rodině jen o něco méně povyku a škody, než se podařilo mně.

Plzáka ovšem omlouvá, že není obdařen rozumem a řídí se jen svou přirozeností. Mě nemůže omluvit vůbec nic.

• • •

Babi svůj souboj s plzákem nehodlala vzdát. Neměla to v povaze. Boj byl smyslem jejího života. Vůči každému se vymezovala, v každé větě slyšela narážku, na niž bylo třeba prudce reagovat. Byla neustále ve střehu a připravena zaútočit jako první. V její přítomnosti bylo nutné mít se na pozoru, nikdo nezůstal ušetřen.

Plž byl první soupeř, před kterým musela každoročně kapitulovat.

Ráda bych řekla, že pod babinou drsnou slupkou se skrývalo zlaté srdce, ale bohužel tomu tak nebylo. Byla omezená, uhnížděná ve své vlastní neomylnosti a přesvědčená, že kdyby na chvíli povolila a ukázala svému okolí laskavější tvář — měla-li vůbec nějakou, o čemž pochybuji —, byla by to její životní prohra.

S takovým člověkem není lehké žít, a nikdo se proto nedivil, že děda trávil hodně času mimo domov. Pokud mu to roční období a počasí dovolilo, zmizel ve skleníku nebo vzal psa a vyrazil do lesa. A když nebyla práce ve sklenících, den co den se uchyloval do stodoly, kde si zařídil řezbářskou dílnu, a vyráběl prkýnka, vařečky, kvedlačky a poličky, které pak babi prodávala

na trzích spolu s úrodou zeleniny nebo spíš s tím, co z ní plzáci nesežrali.

Sedával na vyřazené školní židli s nožem v jedné ruce a kusem dřeva ve druhé, mezi hromadami klaců, které si natahal z lesa. Bylo z čeho vybírat. Do vsi se denně nesl zvuk motorových pil, které ukusovaly strom za stromem a zanechávaly po sobě uprostřed lesa lysiny s pahýly smrků a větví trčících k nebi a klády navršené v nebezpečně vypadajících pyramidách. Děda jezdil do lesa s károu, vybíral z odřezaných větví a špalků ty nejvhodnější, osekával je a nakládal. Pak se do káry zapřáhl a táhl ji po hrkotavé polní cestě domů. *Klap, klap, klap*. Vůně lesa se mu usadila ve vlasech, vsákla do kůže a ulpívala na všem, čeho se dotkl.

Při práci ve stodole poslouchal politické diskuse a analýzy a občas je peprně okomentoval směrem k psovi, který se povaloval na podlaze — obrovskému psovi se zacuchanými chlupy plnými odřezků a pilin a s číhavým pohledem. Nechuť k velkému zvířeti bylo to jediné, co jsem měla s babi společné.

„Jak takhle můžete žít?“ říkal občas táta dědovi, když byla babi obzvlášť uštěpačná.

Ale děda jen zvedl oči od toho, co právě dělal, a zavřel: „Ty se mezi nás neplet a hleď si svýho.“

Pravda byla, že jedině na dědu se babi neodvážila zaútočit přímo, i když ani on nebyl ušetřen jejích výlevů, stížností a špičkování vůči ostatním.

Tátu babi nesnášela úplně nejvíc a ani se to nepokoušela nijak zastírat. Mluvila o něm jako o tom ve-

třelci, vyžírkovi, který se usadil v prvním patře, chláp-
kovi, co se přilepil na její dceru a ničí jí život.

„Mami, nemluv tak o něm, aspoň před tou holkou
ne,“ říkala jí máma.

„Ve svém vlastním domě si budu mluvit, jak budu
chtít,“ odsekávala babi a máma mě popadla a odtáhla
 pryč, než se babi dostane do ráže.

Na mě se babi dívala jako na chudinku vnučku,
potomka slabošské dcery, která se o sebe nedokáže po-
starat, neumí žít sama a pouští si do života ty nesprávné
muže.

Pozorovala mě, komentovala všechno, co jsem udě-
lala, mou nešikovnost a chyby přikládala špatné genetic-
ké výbavě, a pokud se mi někdy něco povedlo, připsala
to na vrub náhodě. Vychovávala mě příkazy, napomí-
náním a varováními ukrytými v příbězích lidí z naší
vesnice. Některé prý znala, o jiných jen slyšela, ale pro
mě byli stejně skuteční jako sousedka Roubalová, se
kterou babi občas prohodila pár slov přes plot, medař
Zahálka, který kolem našeho domu projížděl za svými
úly, nebo moje jediná kamarádka Monika.

Při poslechu babiných historek se ve mně prala
zvědavost s touhou zacpat si uši a utéct. Mé strachy
a fobie se zrodily v domě vonícím lesem a během po-
klidného okopávání zeleninových záhonů, sběru plzá-
ků a zaštipování výhonků rajčat.

„K těm vrátkům se ani nepřibližuj, ty cácoro,“ za-
syčela babi, když jsem sahala po klice, abych ze zahra-
dy vykoukla na ulici, jestli se už konečně vrací táta
nebo máma z práce. Do školky jsem nechodila, protože

u nás na vsi žádná nebyla a někdo by mě musel vozit brzy ráno do města. Rodina usoudila, že bude lepší, když zůstanu doma s babi a dědou. Možná to bylo jednodušší, ale dny byly tehdy smutné, jednotvárné a nekonečné.

„Proč ne?“ zeptala jsem se, i když jsem tušila, že zase uslyším historku, kvůli které budu před spaním žadonit, abych si mohla nechat rozsvícenou lampičku.

„Nebyla bys první děcko, který se v týdle vesnici ztratilo,“ řekla babi.

Listí v koruně jabloně varovně zašumělo. Stáhla jsem ruku a ustoupila do bezpečí dvorku.

„Víš, že Mydlářovi měli taky takovou holku, jako seš ty? Jednoho dne zmizela a už ji nikdo nikdy neviděl. Možná se ztratila v lese nebo ji možná někdo ukradl...“

Otočila jsem se k babi. Stála rozkročená v květinovém záhoně, skláněla se k zemi a rukou navlečenou do roztrhané rukavice vyškubávala plevel.

„Blanka se jmenovala. Blanička Mydlářová... Pět jí bylo. Nebo možná šest. Kamarádila se s tvojí mámou a občas si u nás hrávaly tady pod toudle třešní.“

Podívala jsem se na košatou korunu starého stromu. Třešeň na souhlas smutně potřásla hlavou.

„Nechat běhat takový malý děcko samotný po vsi! Sami si za to mohli. Neměli jí dávat tolik volnosti.“

Chopila se motyčky a vztekle podkopla kořen obzvlášť vzdorovitého plevele. „To potom líтали nahoru a dolů po vesnici, policajti se vyptávali ve všech chalupách, prohledávali les, ale co jim to bylo platný. Nic. Holka nebyla.“

Vzala ukopnutý plevel, hodila ho k ostatním rostlinám, vyhodnoceným jako nedostatečně krásné, aby zdobily přední zahrádku, a narovнала se. „Pak brečeli, najednou věděli, co všechno udělali špatně, jenomže to už bylo pozdě. Na tu holku kašlali, tak to bylo, proto se nedržela doma, proto zmizela.“

Znovu zvedla motyku a dala se do zuřivého kopání.

Ulicí projelo auto, zpomalilo a pak zabočilo úvo-
zovou cestou k lesu.

„Vidíš?“ kývla babi směrem k brance. „Stačilo by, aby tě popadl a vtáhl dovnitř a už bys mámu nikdy neviděla.“ Narovнала se. „Radši se s nikým cizím ani nebav.“

Nevím, proč mi vykládala tak děsivé historky. Možná měla škarohlídství v povaze, možná ji poznamenaly špatné zkušenosti nebo mě možná chtěla jen vystrašit, aby mě nemusela tolik hlídat.

Pokud ano, účel byl splněn. Nejenže jsem se už k vrátkům ani nepřiblížila, ale dodnes se mi dělá zle, když mám sama nasednout do cizího auta.

• • •

Dny tehdy bývaly dlouhé. Probouzela jsem se brzy, už jako dítě jsem měla lehké spaní, a tak mě pokaždé probral hovor, přecházení a tlumené zvuky ozývající se z koupelny a máminy kuchyně. Zůstala jsem ležet,

dokud dům znovu neutichl, a pak jsem se vyhrabala z postele, přistrčila si stoličku k oknu a pozorovala, jak máma s tátou nasedají do auta a odjíždějí. Vždycky jsem měla pocit, že mizí do velkého světa za báječným dobrodružstvím, ze kterého mě z nějakého nepochopitelného důvodu vynechávají.

Časně jsem se probouzela i v sobotu a neděli, ale nedokázala jsem zůstat v posteli a jen tak se povalovat. A protože do ložnice za mámou jsem nesměla, oblékla jsem se a sešla do spodní kuchyně za babi. Potíže se spaním jsem asi zdědila po ní, protože vstávala ještě dřív než já. Usadila jsem se ke stolu a babi mi uvařila kakao. Nemluvily jsme, protože děda ještě spal a my ho nechťely probudit. Jen jsme seděly u kuchyňského stolu a ukusovaly chleba s domácí marmeládou. Babi listovala novinami, upíjela bílou kávu a na klíně chovala kočku a já jsem čekala, až se nahoře ozvou kroky a ve dveřích se objeví máma. Většinou jsem se ale nedočkala. Babi dopila kávu, složila noviny, shodila kočku a řekla: „Tak, dost okounění, jdeme něco dělat.“ A bylo po idylce.

Červen byl měsíc trháni třešní, sběru jahod, zavařování kompotů, míchání marmelád a zběsilého časně ranního a večerního sbírání a vraždění plzáků.

Přecházela jsem záhony v bleděmodrých gumových holínkách, ozdobených po stranách tmavomodrými delfíny, a klackem zakončeným bodcem jsem rozhrnovala keříky jahod, nadzvedávala listy okurek,

rozhrabávala hlínu a šťourala v prasklinách, abych odhalila skryté nepřátele. Monika postávala opodál a čekala, až mě babi propustí a budeme si moct jít hrát.

„Na co máš ten klacek? Nezahrabávej ty slimáky, prostě je nabodni a šoupni je tudle do kýblu.“

Mrtví plži už zakryli dno bílé nádoby. Ti, kteří ještě žili, se plazili po stěnách kbelíku vzhůru ke svobodě. Když už skoro dosáhli okraje, babi po nich sekla nožem a roztála je vejpůl.

Monika způsobně stojící na pěšině ze žulových kostek se zatvářila zhnuseně a odvrátila se.

„Radši je budu nabírat lopatkou,“ řekla jsem.

„Nebud' taková outlocitná.“ Babi rozsekla dalšího plzáka. „Někdo je sype solí, to je pro ně daleko horší. Takový pomalý umírání, úplně je to rozežere, jako kyselina. A navíc to škodí půdě.“

Otrásla jsem se. „A když je rozsekneš, tak je to nebolí?“

„Raz dva a je to. Ani si nevšimne a je po něm.“

„Mně se to zdá kruté.“

„A vraždění much ti nevadí? Poletování s pláčačkou a zabíjení much je přece tvoje nejoblíbenější zábava. Podívej se na tudle bílou zeď, je celá flekatá od těch mrtvolek, cos rozplácla.“

„Mouchy jsou otravné a vůbec nejsou užitečné.“

„Tak to nemáš pravdu. Je to potrava pro ptáky. Co by jinak žrali, kdyby nebyly mouchy? Všichni by zkapali.“

Zamyslela jsem se nad tím, kolik ptáků kvůli mně asi zahynulo hladu.

„A kdyby na zemi nebyli ptáci, brzy by vymřely i zvířata a pak i lidi.“

To mě vyděsilo. „Babi, tak já jsem vrat, když kvůli mně umírají ptáci a možná i lidi?“

„Jakej vrat?“

„No ten, co zabíjí lidi.“

„Říká se vrah.“ Babi se narovnala. „Ale vrah je ten, co zabíjí lidi naschvál. Jako ten, co podřízl tu holku od Palečků.“

„Jakou holku?“

Udělal jsem to zase. Vyprovokovala jsem odpověď, kterou jsem nechtěla slyšet.

Monika se na mě vyčítavě podívala, otočila se a odešla.

„Tu, co jí postavili na kraji lesa kříž. Anežka Palečková se jmenovala. Od těch Palečků, co bydlí vedle konzumu. Pamatuju si, jak ji v tom lese našli. Celá vesnice se běžela podívat. Ležela tam, hlavu měla takhle zvrácenou a bylo po ní.“

Louka za cestou se zavlnila, les se zamračil a udělal tři kroky k vesnici.

„Nevykládej jí takový věci,“ napomenul ji děda z druhého záhonu.

„Říkám jenom, proč je u cesty ten kříž. Ale tu holku našli v lese, u tý horní cesty, jak odbočuje na Zámysl. Tráva tam byla celá červenočerná od zaschlý krve. A že jí tam bylo!“

Děda cosi zabručel a zmizel ve skleníku.

„Nejdřív lidi vykládali, že ji zabil ten maník ze Zámysli. Pořád za ní lezl, ale ona o něj neměla zájem.“

Babi popadla kýbl s povražděnými slimáky a chrstla mrtvolky do výběhu ke slepicím. „Jenomže pak se ukázalo, že on to nebyl. Prostě se v tom lese s někým slízala, a když mu řekla, že je zbouchnutá, tak ji podřízl. Užil si a pak se lekl následků. Její rodiče se do smrti nedověděli, kdo to udělal. A to je krutý, holčičko. To je fakt krutý.“ Poklepala kýblem o plot, aby vytřepala poslední slimáky přilepené ke dnu. „A večer abysme je sbírali znovu, potvory.“

„A co si užil?“ zeptala jsem se.

Babi se ohlídlá ke dveřím skleníku a zabručela: „Co to plácáš? Nic si neužil. Prostě ji podřízl.“

„Říkalas, že si užil a pak se lekl následků. Co je to následek?“

Babi si sundala pracovní rukavice a strčila je do kapsy. „Říkám ti to proto, abys věděla, že lidem není co věřit. Obzvlášť chlapům. Jsou na tebe milí a slibujou kdeco všechno, ale pak to dopadne špatně.“

„Všichni takoví nejsou.“

„Ale jo.“

„Můj tatínek takový není.“

„Tvůj tatínek? A jakej je teda ten tvůj tatínek?“

„Hodný. Nejlepší.“

„Pch, tak to se pěkně pleteš. Ten je nejhorší.“

„Andělo!“ ozvalo se ze skleníku varovně.

„A ty seš taky takovej,“ odsekla babi potichu, aby ji děda neslyšel, vytrhla mi klacek z ruky, posbírala náradí a odkráčela s ním ke kůlně.

Pootevřenými dvířky se ze dvora do zahrady protáhl dědův pes a čumákem šfouchl do zapomenuté

půlky zmrzačeného slimáka. Odvrátila jsem se, obešla ho velkým obloukem a vytratila se do domu.

• • •

„Kdo nemá rád zvířata, nemá rád ani lidi,“ říkal děda pokaždé, když jsem před Belou couvala. Nesnášela jsem klapot tuhých drápů na podlaze, vadily mi drsné chlupy, které za sebou nechávala všude, kudy chodila, i zápach linoucí se z její uslintané tlamy plné zažloutlých zubů. A ze všeho nejvíc se mi hnusil jazyk, který jí trčel ven z mordy jako syrový kuřecí řízek.

Čím víc jsem se psovi vyhýbala, tím víc mi ho děda vnucoval. Moje nechť k němu byla přímo úměrná dědově lásce k tomu smradlavému tvorovi.

Pro dědu bylo asi snazší milovat zvířata než lidi. Pes mlčel, nic po něm nechtěl, nevyžadoval odpovědi ani na něj neštěkal výčitky. Bela svého pána oddaně sledovala na každém kroku a děda ji s sebou brával, kam to bylo možné, a pokud to možné nebylo, fena ležela u vrátek, čekala na něho a odmítala se hnout. Překračování nehybně ležící hromady chlupů a tiché vrčení patří k mým nejděsivějším dětským vzpomínkám.

Odpoledne se děda stáhl do své dílny a Bela se odvalila za ním. Využily jsme s Monikou příležitosti, usadily jsme se na lavici pod třešni a pustily se do přípravy dortu z hlaviček květů a stébel trav.

Okno do kuchyně bylo otevřené a vzduch, který se z něj linul, voněl příslibem jahodového a třešňového džemu. Dům vydával zvuky poklidného odpoledne: tichá hudba z rádia, šplouchání vody, cinkání sklenic a víček, pošoupnutí židle. Ale nad tím vším vládl babin vysoký hlas a doprovázely ho máminy tlumené odpovědi.

Kdyby byl doma táta, upekla bych dort i jemu. Jistě by si na něm pochutnal, jenže byla sobota a táta doma nebyl. Každou druhou sobotu odjížděl za prací a určitě mu bylo líto, že nemůže být s námi. Zdálo se mi nespravedlivé, že na něho babi pořád nasazuje a máma se ho ani nezastane. Táta mě měl rád. Ze všech dětí nejradši, říkal, jako kdyby měl dětí plný dům.

Miska už byla plná okvětních lístků kopretin. Ozdobila jsem chutný pokrm pár zvonky a zamíchala dřívkem.

„Upekla jsem ti dort k narozeninám, Moniko. Přeju ti všechno nejlepší.“

Monika vzala misku do rukou a obdivně se na ni zadívala. Měla dlouhé vlasy. Nosila je rozpuštěné a nikomu nevadilo, že jí padají do obličeje. Nikdo jí

nestříhal ofinu do půli čela a nenutil ji, aby nosila pevně stažený culík.

„A taky mám pro tebe dárek.“ Přisunula jsem k ní bílý kamínek, zabalený do listu a převázaný stéblem trávy.

„Že mu to trpíš,“ ozvalo se z kuchyně. Mámině odpovědi jsem nerozuměla, ale tón tichého hlasu zněl omluvně.

„Je to kamínek pro štěstí,“ vysvětlila jsem Monice. Jméno Monika se mi moc líbilo, mnohem víc než to moje.

„Furt se ho zastáváš, ale dyť na něho jen doplácíš. A ta holka taky.“ Babi se dostávala do ráže.

Monika se nespokojeně zavrtila a sklouzla z lavice dolů. Necítila se příjemně.

Když se mi stalo něco nehezkého, babi mi do mého hrníčku se srdíčkem uvařila kakao. Možná by sladký nápoj mohl zadržet i Moniku. „K dortu si uděláme kakao,“ řekla jsem nahlas, abych přehlušila hlasy z kuchyně. Snad babi pochopí, že je jí slyšet až ven, a nechá toho.

„My se tady dřeme a on si jezdí po vejletech. Hezky si to uměl zařídit, vyžírka.“

Monika si rukama upravila šaty a kývla mi hlavou na rozloučenou.

„Ještě jsi nesnědla dort,“ připomněla jsem jí.

„Tak to přeháním, no. Prostě neumíš přiznat, žeš udělala chybu,“ křikla babi.

Ozval se břinkot rozbitého skla — mámě asi vyklouzla mokrá zavařovací sklenice nebo s ní možná praštila o zem — a otevřely se vchodové dveře.